

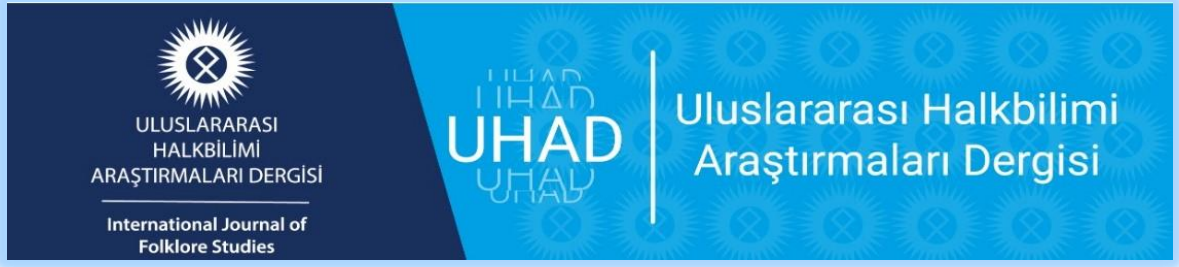
PAPER DETAILS

TITLE: Meslek Folkloru Baglaminda Siftah: Gaziantep Örnekleme

AUTHORS: Aysenur ÖZDAL

PAGES: 23-34

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2938243>

MESLEK FOLKLORU BAĞLAMINDA SİFTAH: GAZİANTEP ÖRNEKLEMİ¹

Siftah in the Context of Occupational Folklore: Gaziantep Sample

Ayşenur ÖZDAL*

Öz

Türkiye’de folklor üzerine yapılmış çalışmalar daha önceleri kırsalla ve eski olanla ilgilenirken son yıllarda kent merkezlerinde oluşan, yeni, güncel kültürün de araştırmalara konu edildiği görülmektedir. Kent merkezlerindeki güncel kültürü inceleyen çalışmalar, folklor araştırmalarındaki çeşitliliği artırmıştır. Alan Dundes’in “en az bir ortak faktörü paylaşan insan topluluğu” olarak ifade ettiği halk kavramıyla folklor çalışmalarının toplumdaki en küçük gruplar üzerinde dahi yapılabileceği anlaşılmaktadır. Bu anlayışla, herhangi bir ortak kültürel unsura sahip gruplara ait dil, inanç, giyim kuşam özellikleri, sözlü edebiyat varlığı gibi konulara derinlemesine bakan çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Küçük toplulukları ele alan çalışmalar içerisinde batıda “occupational folklore” ifadesi ile karşılık bulan, son yıllarda Türkiye’de de üzerinde durulan bir konu olan meslek folkloru çalışmaları göze çarpmaktadır. Bu çalışmada, meslek folkloru bağlamında küçük ticarethane sahibi olan esnafların “siftah” olgusu etrafında gelişmiş inanç ve pratikleri Gaziantep örnekleminde ele alınmıştır. Gaziantep’teki esnaflar ve müşteriler ile yapılan görüşmeler ve gözlem tekniğiyle elde edilen veriler değerlendirilerek siftaha yönelik kabullerin neler olduğu ve bu kabullerin kökenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda siftah inancının esnaf arasında canlılığını koruduğu, kalıplaşmış davranışlar, ortak uygulamaların yanında bireysel kabullerle de inancın şekillendiği ve esnaf için takvimsel süreçlerin düzenlenmesinde siftahın etkili kabul edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Ritüel, İnanç, Uğur, Bereket, Kazanç.

Abstract

It is observed that in Turkey, studies on folklore were previously focused on rural areas and the old, but in recent years, the new and contemporary culture that has emerged in urban centers has also become a subject of research. The studies that examine the contemporary culture in urban centers have increased the diversity in the field of folklore. It has been understood that folklore studies can be conducted even on the smallest groups in society, based on the concept of "a human community that shares at least one common factor" as described by Alan Dundes. With this understanding, in-depth studies have been conducted on subjects such as language, belief, clothing characteristics, and oral literature belonging to groups with any common cultural element. Among the studies focusing on small communities, occupational folklore studies, which have been referred to as "occupational folklore" in the West and have gained attention in Turkey in recent years, stand out. In this study, in the context of occupational folklore, the beliefs and practices of artisans who own small enterprises around the phenomenon of "siftah" are discussed in the sample of Gaziantep. Interviews with tradesmen and customers in Gaziantep and the material obtained by the observation technique were evaluated and it was tried to determine what the assumptions about the surface were and their origins. As a result of this, it has been seen that the siftah belief maintains its vitality among the shopkeepers, the belief is shaped by stereotyped behaviors, common practices as well as individual acceptances, and it is considered effective in the regulation of calendar processes for the shopkeepers.

Key Words: Ritual, Belief, Fortune, Abundance, Gain.

¹ Bu çalışma Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan “Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru” adlı doktora tezinden hareketle üretilmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, aysenurozdal@hotmail.com. ORCID: 0000-0002-8941-4503

Giriş

19. yy'dan itibaren bir disiplin olarak ortaya çıkan folklorun Türkiye'de -kavram olarak ne olduğu, çalışmaların niteliğinin ne olması gerektiği gibi temel mevzuların anlaşılmasından sonra- 1950'lerde akademide yerini aldığı bilinmektedir (Oğuz, 2010: 14-38). Bu tarihten itibaren Türkiye'de folklor alanında yapılan çalışmalar başlarda kırsal alanda sabit formdaki eski kültürel varlığın tespiti ve kayıt altına alınarak muhafaza edilmesi üzerinedir. Zamanla, sadece geçmişteki kültürel değerler yerine kentte oluşan güncel unsurlar da araştırmalarda ele alınmaya başlanmış ve yeni sahalar araştırmalara konu edilmiştir. Gelişen saha anlayışıyla beraber folklor araştırmalarının küçük halk topluluklarının kültürel yapısını derinliğine ve genişliğine inceleyen bir mahiyet kazandığı görülmektedir.

Alan Dundes, halkı “en az bir ortak faktörü paylaşan insan grubu” olarak tanımlamıştır. Grupları bir araya getiren faktör ne olursa olsun önemli olan bu birliktelikten doğan ortak bir kültürün varlığıdır (Dundes, 1998: 143). Bu tanımla halkı odağında tutan folklor disiplini en küçük toplulukların dahi inanç, gelenek, kimlik ekseninde ele alınabileceği anlaşılmaktadır. Grup folklorunu ele alan çalışmaları niteleyen ad genellikle topluluğu bir araya getiren kuvvetli etkene göre şekillenmektedir. İş yaşamını inceleyen folklor çalışmaları, grubu meydana getiren faktör "meslek" olduğu için "meslek folkloru" olarak adlandırılmıştır. Kişinin geçimini sağlamak için yaptığı iş olan meslek; bireyin sosyal statüsü, ekonomik düzeyi, aile yapısı, yaşam biçimi, eğitim durumu gibi pek çok konu hakkında fikir verir. Aynı mesleğe sahip kişilerin dünyayı algılama-yorumlama biçimlerinin benzer olduğu ve ortak bir değer yarattıklarının düşünüldüğü görülmektedir.

Meslek folkloru çalışmaları, aynı meslek grubuna mensup kişilerin sözlü kültür ürünleriyle birlikte, durumlar karşısındaki ortak tutum ve davranış kalıplarını inceler. Dünyadaki meslek folkloru çalışmalarına bakıldığında, yer kürenin farklı bölgelerinde savaş, ekonomik kriz, değişen yaşam şartları gibi sebeplerle kaybolan/kaybolmakta olan mesleklerin kültürel miraslarının korunması amacıyla yapılan araştırmaların bu alanda ilk oldukları görülmüştür (Aça, 2015: 113-120). “Türkiye’de mesleklerden ve meslek gruplarına dönük unsurlardan kısmen de olsa bahseden ilk çalışmalar kültür tarihi bağlamı araştırmalar olmuştur. Türk kültür tarihini toplumun tarihsel, sosyo-kültürel ve iktisadi süreçleri paralelinde irdeleyen bu araştırmalarda pek çoğu geleneksel nitelikte olan mesleklere de atıflarda bulunulmuştur” (Aça, 2015: 121). Yakın tarihe kadar yapılmış çalışmalara bakıldığında bunların bir kısmının mesleğe özgü folklorik unsurları ele almaktan ziyade geleneksel mesleklerle ilgili üretim yöntemleri, araçlar ve tarihi bilgiyi içerdiği, bir kısmının ise meslek folkloru araştırmalarına kaynak olabilecek bilgilere değinmek suretiyle başka bir çalışma konusunun içine dahil olduğu görülmektedir. Oysa mesleklere ait folklorik içerikler, sadece geleneksel mesleklere ait unsurlarla değil profesyonel mesleklerin de yeni ve güncel dokusuyla oldukça zengindir. Hem geleneksel hem de profesyonel meslekler çevresinde ortaya konan atasözü, deyim, dua-beddua, halk anlatıları gibi sözlü kültür varlığı ile ritüeller, inançlar, gelenekler gibi iletişim yolları bağımsız ve kapsamlı çalışmaları hak etmektedir. Saha anlayışının değişmesiyle birlikte bu tür çalışmaların arttığı görülmektedir.

Bu çalışmada, meslek folkloru bağlamında esnafa ait kültürel dokunun bir yönünü açıklamak amacıyla “siftah” olgusu Gaziantep örnekleminde ele alınmıştır. Bu amaçla katılımlı/katılımsız gözlem, anket ve mülakat yöntemleri kullanılmış; Gaziantep şehir merkezinde yaşayan esnaflarla ve müşteri konumundaki halkla görüşülmüştür (Görüşmeler 2020 yılı öncesinde yapıldığı için Etik Kurul Belgesi dergiye sunulmamıştır). Siftah olgusu etrafındaki inanç ve pratikleri içeren veriler, sistematik bir yolla kendi bağlamı içerisinde değerlendirilerek bunların kökenlerinin neler olabileceği izah edilmiştir. Tekrar eden davranış kalıplarından oluşan ve esnafın özel bir gücü olduğuna inandığı siftah olgusu, bu niteliklerinden dolayı ritüel fenomeni kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Ritüel

Ritüel, insanların arzu ettikleri sonuçlar için doğaüstü güçlere ulaşma gayretlerinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Tekrar eden davranışlarla elde etmek istenilen şeye yönelik bir etki yaratıldığı düşünülmektedir (Segal, 2012:175). Ritüellerin ortaya çıkmasındaki süreçte din ve inancın yadsınamaz bir etkisi vardır. Toplumlara bir araya getiren faktörlerden olan din, aynı zamanda sosyal normları belirlemekte ve yaşam döngülerinde toplumu dizayn etmektedir (Yeşil, 2012: 35). İnsanların ortak kabullerine veya bireysel inanç sistemlerine dayanarak gerçekleştirilebilen ritüeller her iki durumda da toplumsal kültürle ilişkilidir.

İnsanların hayatı doğum, ergenlik, evlilik, ölüm gibi peş peşe gelen aşamalardan oluşmaktadır. Bütün toplumlarda bu aşamaların geçiş aşamasında özel davranışlar gerçekleştirilir. Ritüel olarak adlandırılan bu davranışların sebebi eylemin yaşam üzerinde etkisi olduğuna duyulan inanç olmaktadır (Gennep, 2022: 11). Ritüeller sadece çok önemli yaşam olaylarında değil basit, gündelik durumlarda da insanların etki gücüne inandıkları davranış kalıplarıdır. Marshall (2005: 623) ritüeli; “Uygun zamanlarda yerine getirilen ve sembollerin de kullanılabildiği, sık sık tekrarlanan davranış modeli” olarak tanımlar. Çoğunlukla dini tören, ayin olarak düşünülen kavrama bakıldığında her zaman dini karakterde olmadığı görülmektedir. Dini veya seküler olma özelliğine göre ritüel kavramı çeşitlenmektedir. Dini boyutta değerlendirildiğinde bir seremoni gibidir ve toplulukça gerçekleştirilen bir etkinliktir. Antropolojik ve sosyolojik açıdan hem kolektif hem de bireysel meydana getirilebilir (Honko, 2006: 131). Ritüel; folklor, dinler tarihi, antropoloji, etnografya, sosyoloji, psikoloji gibi farklı disiplinler içinde konu edilirken farklı anlamlara bürünmektedir. Diğer folklorik unsurlarda olduğu gibi ritüelin de dinden tamamen ayrılmayan hatta köklerini semavi bir dinden veya ilkel inançlardan alan zihinsel sürecin eyleme dönüşmesiyle oluştuğu düşünülebilir.

Belirli bir tarzda tekrarlanan eylemlerden oluşan ritüeller olağanüstü bir güçle bağlantılıdır. Ritüelin en önemli özelliklerinden bir diğeri bedensel hareketin varlığıdır. Hatıra veya fantezilere yönelik davranışlar ve yalnızca zihinsel bir tekrar ritüel kabul edilmemektedir. Gündelik yaşamın içinde sıradan bir davranış gibi görünen ritüel aslında bilinç düzeyindeki düşüncenin davranışlara dökülmesidir. Bu işleyişte öne çıkan şey mistik bir güç ile kurulan bağlantıdır. Ritüeller, uygun her ortam ve durumda yeniden sahnelenir. Bu bağlamda günlük, mevsimlik, yıllık ritüeller; tarım ve av bereketi için veya geçiş dönemlerinde tekrarlanır (Olgun, 2016: 84-85). Öyleyse, bir inanca dayanarak uğur, bereket, şans gibi umarlarla, eylemle buluşmadan sadece zihinden tekrar edilen sayı ve sözler;

herhangi bir beklenti içinde olmadan ölen veya uzak kalan bir yakından geriye kalmış hatıraya karşı gösterilen nicelikli ve nitelikli eylemler; mistik bir güçle bağlantı kurmak amacı taşımayan, sadece takıntılı duygular sebebiyle yinelenen davranışlar ritüel sayılmamaktadır.

Ritüellerin etkileri sadece yapıldıkları zamanla sınırlı değildir. Bu anlamda da ritüeller, toplumsal devamlılığın gerçekleşmesi gibi bir fonksiyona sahiptir. Ritüeller, ritüele katılanlar arasında kolektif bilinci meydana getirerek toplum kimliğinin oluşmasını sağlar (Karaman, 2010: 235). And (2012: 307), toplumbilimci Emile Durkheim'in ritüellerin işlevleri üzerine söylediklerini dört başlıkta ele almıştır. Buna göre ritüeller şu işlevlere sahiptir:

1. Ritüeller, bireyi toplumda yaşamak için toplumun gerektirdiği düzen bağının sıklığına, acı çekmeye hazırlar, bu yolda onu eğitir.
2. Ritüel, bireyleri bir araya getirir, bireyler arasındaki toplumsal bağları güçlendirir, ortaklığı pekiştirir.
3. Ritüelin toplumda canlandırıcı bir işlevi vardır. Toplumun ilişkilerini kalıtlarının bilincine vardır; geleneklerin sürmesi, inançların tazelenmesi, değer yargılarının, törelerin kökleşmesine yardım ederek toplumu canlı bir biçimde ayakta tutar.
4. Mutluluk verici işlev: Toplumun bir üyesi olmanın getirdiği mutluluk duygusunu verir. Özellikle toplumun bunalımlı dönemlerinde kişilerin çöşku ve duygularını bir arada dile getirmelerine olanak tanıyarak bozulan dengeyi düzeltir.

Ritüellerin sınıflandırılması noktasında farklı tasnifler yapılmıştır. Bunlardan biri Finlandiyalı folklor araştırmacısı ve karşılaştırmalı din profesörü Lauri Honko (1932-2002)'ya aittir. Honko (2006: 131-133) ritleri; 1. Geçiş ritleri, 2. Takvimsel ritler 3. Kriz ritleri olarak sınıflandırmıştır. Geçiş ritleri, kişilerin toplumda bir statüden diğerine geçtiği dönemlerde gerçekleştirilmektedir. Doğum, evlilik, ölüm ritüelleri geçiş ritlerine örnek olarak verilebilir. Takvimsel ritler, sosyo-ekonomik dönemlerde yerine getirilen ritlerdir. Bu ritler doğa olayları, ekonomik döngü ve değişiklikler gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Yeni yıl ritüelleri bu gruba klasik bir örnektir. Kaza, hastalık, talihsizlik gibi durumlarla ilişkili olan kriz ritüelleri ise olumsuzlukları aşmayı hedefleyerek düzenlenir ve gerçekleştirilir. Kuraklığın giderilmesi için yapılan yağmur yağdırma ritüelleri kriz ritlerine örnektir. Bir diğer tasnif, Fransız etnograf ve folklorist Arnold van Gennep (1873-1957)'e aittir. Honko, ritüelleri gerçekleştirildikleri zaman döngüsüne göre sınıflandırmışken, Gennep ritüelleri nitelikleri açısından değerlendirmiş ve animist ritler ile dinamist ritler olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. Animist ritler, Sempatik/Bulaşıcı, Pozitif/Negatif, Doğrudan/Dolaylı olarak tasnif edilmiştir. Buna göre sempatik ritler benzerin benzer, karşıtın karşıt, parçanın bütün üzerindeki etkisine dayanan inançtan kaynaklanmaktadır. Bulaşıcı ritler, temas yoluyla ya da uzaktan uzağa aktarılabilirlik üzerine kuruludur. Doğrudan rit, anında etki gücüne sahipken dolaylı rit bir dizi gücü harekete geçiren ilk itici kuvvet gibidir. Pozitif ritler ile negatif ritler eyleme dökülmeleri noktasında birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Pozitif ritlerde bir hareket bulunurken negatif ritler daha çok “kaçınma” yoluyla gerçekleştirilir (Gennep, 2022: 12-17). Gennep, bir ritin tek bir kategoride ele alınamayacağını ve ritin hangi kategoride olduğuna dair yapılacak değerlendirmenin yoruma dayalı değişebileceğini belirtmiştir. Gennep'in

tasnifini daha fazla açıklamak için bir örnek vermek gerekirse; on üç sayısının uğursuz kabul edilmesi nedeniyle on üç numaralı kapıdan geçmemek sempatik, doğrudan ve negatif ritlere örnek olarak gösterilebilir. Şans getireceği için evden sağ ayakla çıkmak ise bulaşıcı, dolaylı ve pozitif rit olarak değerlendirilebilir.

1.1.Siftah Ritüeli

Bir ritüel olarak ele alınan siftah olgusu "ticarete ilk alışveriş" (Akalin, 2011: 2108) olarak tanımlanmaktadır. Kazanç amacı güdülerek alım satımın gerçekleştiği mesleklere ait bir terim olan sözcük, belli bir zaman dilimi içerisinde ilk kez yapılan alışverişten elde edilen kazanç anlamını taşımaktadır. Kazancı artıracığı ve bereketi sağlayacağı inancıyla, çeşitli davranış kalıplarıyla ortaya dökülen siftah ritüelinin farklı takvimsel döngülerde gerçekleştiği görülmektedir. Gaziantep'te siftah üzerine yapılan görüşmeler neticesinde bu döngünün üç zaman dilimi içerisinde anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu döngüler; iş yaşamının başlangıcında gerçekleştirilen ilk alışveriş, sezonun ilk alışverişi ve günün ilk alışverişi şeklindedir. Lauri Honko'nun ritüellerle ilgili tasnifine yönelik değerlendirildiğinde her döngü ayrı kategoriye girmektedir. Bu bağlamda Gaziantep esnafının iş yaşamındaki ilk alışverişini geçiş ritleri; sezonun ve günün ilk alışverişini ise takvimsel ritler kapsamında ele almak mümkündür. Takvimsel ritler; belli tarih aralıklarıyla ortaya çıkan toplum tarafından düzenlenmiş, sosyo-ekonomik dönemlerin başında veya sonunda gerçekleşen ritlerdir. İnsan psikolojisinde bir gün her zaman aynı saat uzunluğundadır, takvimsel ritlerde de zaman aralıkları belirli periyotlarla önemlidir (Honko, 2006: 132). Günün ilk alışverişi için bu periyot yimi dört saatlik zaman dilimidir ancak sezon her meslek için farklı zaman aralığında döngüye uğramaktadır. Örneğin fırıncı için Ramazan ayı bir sezonken fıstıkçı için mahsulün toplanmasıyla sezon başlamaktadır.

Doğum, yeni toplumsal üyelik, evlilik, ölüm, babalık, yeni bir meslek edinilmesi gibi sosyal hayatta bir statüden diğerine geçmek üzerine kurulu olaylar geçiş ritleriyle karşılanır. Bu ritler insanların yaşamları boyunca bir kez tecrübe ettikleri tekrar edilmeyen türdendir (Honko, 2016: 132). Esnaf için ilk kez iş yeri açmak veya yeni bir iş yerine geçmek yaşamdaki önemli sosyal değişimdir. Geçiş ritleri kapsamında değerlendirilecek bu önemli adımda gerçekleştirilen bir takım uygulamalar ile meslek hayatının bundan sonraki sürecinin olumlu yönde etkilenmesi amaçlanır. Yeni iş yerinde kazanılan ilk para esnaf tarafından tezgâh altına konularak veya bir çerçeveye asılarak görünür bir yerde muhafaza edilmektedir. Paranın harcanmasının önüne geçmek için, paranın delgeçle tahrip edildiği de görülür. Uğur nesnesi olarak görülen bu paranın esnafa ticaret yaşamı boyunca bereket ve kazanç getireceğine inanılır. Esnafın kazandığı ilk paranın maddi miktarının çokluğu veya tedavülden kalkması muhafaza edilmesine engel olmamıştır. Saklanan paranın sağlayacağı kazanç daha önemli ve büyük görüldüğü için bu para harcanmamış, paranın maddi değerinden çok sembolik değeri kıymetli olmuştur. Ayrıca esnaf farklı milletlere ait paralara da değer vermiş, ilk kazanç hangi para birimine ait olursa olsun saklanmaya değer görülmüştür. Siftahın objesi olan paranın bereket getiren, kazancı artıran bir uğura sahip olduğuna inanılması onun bir

fetiş olduğunu düşündürmektedir. Fetiş sözcüğü “ilkel toplumlar da doğaüstü gücü ve etkisi bulunduğuna inanılan canlı ya da cansız varlıktır” (URL-1). Bir nesneye özel bir toplumsal değer kazandırılması, ona güç ve kapasite atfedilmesiyle fetiş yaratılır (Dant, 2019: 183). İçinde özel bir gücün bulunduğuna inanılan taş, boynuz, deri, bez parçası gibi objelere fetiş denilmektedir. Fetişler hiçbir zaman kendilerine tapınılan put ya da ilah olmamışlar tersine “uğurluk” olarak kullanılmışlardır (Örnek, 2014: 48-49). Büyüsel ve mistik zihniyetin hâkim olduğu çağlarda fetişizm inancı yaygındı. Buna göre her varlığın gizli bir gücü vardı ve gizli güce sahip her şey kutsaldı. İnsanlar bu gizli güce sahip olduğunu düşündükleri nesneleri boyunlarına asar ve yanlarında taşıyarak onun gücünden faydalanmak isterlerdi (Adam, 2010: 296). Sonraları fetiş kavramı dinamik anlamlar kazanarak meta fetiş, cinsel fetiş gibi haz nesnesi olarak düşünülmüş olsa da fetişin eski inançlardaki sosyolojik karşılığıyla değerlendirildiğinde sifteh unsuru olan para, ona atfedilen güç sebebiyle esnaf ve müşteri tarafından özel bir itibar görmüştür. İtibar verilen sifteh parası, başın üzerinde döndürülmekte, öpüp başa konulmakta, tezgâhta veya çerçevede muhafaza edilmek gibi yollarla muhafaza edilmektedir.

Siftahı anlamlı kılan şey alışverişin gerçekleşmesinden ziyade alıcıdan satıcıya verilen para ve bu paranın etrafında gerçekleştirilen bazı uygulamalardır. Alıcının satıcıya sattığı ürünün/hizmetin niteliğinin sifteh olgusu içerisinde bir anlamı, değeri yoktur. Siftahın etki gücünden faydalanacak olan satıcı, siftehın objesi olan paranın bereket getiren, kazancı artıran bir uğura sahip olduğuna inanmaktadır. Esnaf için herhangi bir takvimsel döngüden sonra elde edilecek ilk kazançta alışverişin bedelinin somut olarak elde edilmek istendiği görülmektedir. Siftah ritüelinin gerçekleşmesi için temasın gerekli olması bu ritüelin bulaşıcı rit özelliği taşıdığını göstermektedir. Bedelin daha sonra ödenmek üzere ertelenmesi, internet veya banka üzerinden soyut bir yolla aktarılması, alışverişin takas usulüyle gerçekleştirilmesi sifteh olgusu içerisinde kaçınılan durumlardır. Esnaf, miktarı ne olursa olsun parayı somut olarak elde etmek istemektedir. Ödemeyi banka kartı ile yapmak isteyen müşteriye bazı esnafın "henüz pos cihazını açmadım" bahanesini sunduğu gözlemlenmiştir. Alışverişte tam bedelin, bahsedilen yollardan herhangi biriyle vermek zorunluluğu olduğunda satıcı, alıcıdan sembolik bir parayı bırakmasını talep etmekte ve birkaç kuruş da olsa “siftah atma”sını istemektedir. Özel bir güce sahip olduğuna inanılan ilk kazanç, gün içinde kazanılan diğer paralardan farklı bir muamele görür. Bu inançla ilk alışverişten kazanılan para gün içinde borca verilmez ve gün boyunca yapılacak alışverişlerde kullanılmaz. KK-9 ve KK-2 kodlu esnaf sifteh parasının borca verilmesi durumunda tüm günün borçla geçeceğine inandıklarını söylemişlerdir. Esnaf, günlük döngüde sifteh parasının sadece yirmi dört saat boyunca devam eden bir etkisi olduğuna inandığı için ertesi gün bu para özel değerini kaybetmekte ve esnaf parayı herhangi bir şekilde kullanmakta sakınca görmemektedir.

Siftah ritüelinde parayı öpüp başa koymak veya paranın belirli sayıda tekrar eden eylemle başın üstünde döndürülmesi uygulamaları görülmektedir. Yaygın uygulamalardan bir diğeri de paranın elden alınmamasıdır. Bazı esnaf, parayı doğrudan elden aldıklarında

bereket ve kazancın sağlanması için gerekli şartların meydana gelmemiş olacağına inanmaktadır. Bu sebeple bozukluklardan oluşan siftah parası, müşteri veya esnaf tarafından dükkânın bir köşesine atılmaktadır. Bu uygulama eski Türk inanışlarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Eski Türkler doğada bazı gizli güçlerin var olduğuna inanmışlar; dağ, tepe, ırmak gibi tabiat unsurlarının birer ruhu olduğunu düşünmüşlerdir (Kafesoğlu, 2002: 302). Yer-su kültü olarak adlandırılan bu inanç neticesinde bu ruhlara kurban sunulmuştur. Bunun için kanlı ve kansız kurbanların yer-su ruhlarına sunulması geleneği vardır. Kansız kurban uygulaması bitki, yiyecek, tahıl ürünleri, para gibi değerli bir eşyanın üstün bir varlığa sunulması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Tarih boyunca insanoğlunun ilk mahsulü tanrılara ve tanrısal varlıklara sunduğu görülmüştür (Güngör, 2020: 391-392). Kansız kurbanların bir çeşidi olan saç; iye ve ruhlara sunulan onları memnun ederek yardımlarını kazanmak için saçılan cansız nesnelere verilen addır (Kalafat, 1995: 11). Siftah ritüelinde, esnafın müşteriden parayı doğrudan almaktan kaçındığı gözlemlenmiştir. Esnaf, paranın masaya bırakılmasını tercih etmektedir. Müşteri iş yerinden ayrıldıktan sonra esnaf bu parayı dükkânda el ayak değmeyen bir yere atar veya kasanın arka tarafında gün içinde kullanmamak üzere muhafaza eder. Bu kabul ve uygulama, siftah ritüelinde eski Türklerde ilk mahsulün kurban edilmesi anlayışının bir devamı olarak düşünülebilir. Eснаflar bu ritüeli yerin bereketinin paraya geçmesi amacıyla yaptıklarını belirtmişlerdir. KK-7, KK-12 kodlu esnaflar ve KK-17 kodlu müşteri bununla ilgili tecrübelerini şöyle ifade etmişlerdir;

Bir müşteri gelmişti parayı yere attı siftah benden bereket Allahtan dedi o gün bol bol iş oldu. KK-7 // İlk alışverişte parayı elden almam. Elden alırsam bunun bereketi kaçıracağımı düşünürüm. Müşteri parayı yere atar veya masaya bırakır. KK-12 // Sabah erken saatlerde alışveriş yapmışım, iş yeri sahibi parayı elden almayı kabul etmedi, yere atmamı istedi KK-17.

Esnaf arasında hangi döngüde olursa olsun siftah parasının miktarı genellikle bir önem taşımazken bazı esnafın buna değer verdiği görülmektedir. Bu kabulde esnaflar arasında ortak bir tutum görülmemiştir. Örneğin; KK-12 kodlu esnaf için siftahın az olması gerekirken KK-13 kodlu esnaf miktarın çok olması gerektiğine inanmaktadır; “Siftah az olursa gün bereketli oluyor fakat çok olursa o gün başka iş olmaz ki KK-12 // Dükkânı yeni açmışım, müşteri çok para bıraktı şaşırdım. Meğerse siftah parası bırakmış bereket getirsin diye KK-13” diyerek esnaflar bu duruma yönelik inançlarını ifade etmişlerdir. Esnafın ilk alışverişte umduğunu yaşayamaması bütün günün kötü geçmesine sebep olmaktadır. İstenmedik bir yaşantının güne olumsuz etkisini esnaflar şu şekilde aktarmışlardır; “Sabah ilk müşteriyle ters giderse tüm gün öyle gider KK-18 // Siftahı geç saatte yapınca artık o günün karı olmaz KK-19 // Bazen işler ters gider bunun ilk müşterinin pazarlığından kaynaklanan uğursuzluk olduğuna şahit oluyorum KK-20”.

Esnafın tamamının ilk alışverişte duanın gücüne inandığı bu yüzden müşteriden hayır duası almayı umduğu görülmüştür. Esnaf günün ilk kazancını genellikle besmele ile alarak "Siftah senden bereket Allah'tan" duasıyla karşılar. Ayrıca müşteri de “Siftah benden bereket Allah'tan” diyerek esnaf için duasını gerçekleştirir. Bu dua ile esnaf yirmi dört saatlik zaman dilimini olumlu şekilde etki altına almayı amaçlamaktadır. Bu sayede günün bereketli olacağı,

çokça alışveriş yapılacağı ve kazanılan paranın bereketli olacağı düşünülmektedir. Alışverişin gerçekleştiği zaman diliminin sabahın ilk saatleri olması ayrıca önemlidir. Bu sayede hem sabahın bereketi gelecek hem de günün devamında gerçekleşecek alışverişler için uzun bir süre kalmış olacaktır. İlk müşteri için "Sabah sifhahına gelen yılan bile olsa sarıl" (KK-8) diyen Gaziantep esnafı günün ilk alışverişi için dükkâna gelen ilk müşteriye ayrıca kıymet vermektedir. Müşterinin alışverişi yapması için gerekli pazarlık yapılmakta hatta ürünü zararına vermek bile göze alınmaktadır. İlk alışverişte ödenecek ücretin tamamen müşterinin kararına bırakıldığı da görülmüştür. İlk müşterinin alışveriş yapmamasının tüm günün bereketini kaçıracağına dair yaygın bir inanç söz konusudur. Hem esnafların hem de müşterilerin sifhah parasının etki gücünün farkında olarak davranışlarını düzenlediği anlaşılmaktadır;

Bir keresinde ayakkabı alacaktım, dükkân sahibi fiyatı indirimli söyledi sifhahı ben yaptığım için. Ben de ücreti öderken "sifhah benden bereket Allah'tan dedim" (KK-5). // Tanıdık biri geldiğinde mesela on tane ekmek ver dediğinde bir tanesi sifhah olsun diyorum (KK-6)// Dükkâna bir müşteri gelmişti, arabada küçük bir arıza çıkmış. Patron arabayı tamir ediyor. Müşteri ne kadar deyince bir sifhah versen yeter dedi. O gün çok büyük işler geçti (KK-7).

Esnafların sifhaha verdiği önem halk tarafından da bilinmektedir. Toplum bu hassasiyetle girdiği dükkândan alışveriş yapmaya dikkat eder. Alışverişin sonunda bazı müşterilerin paranın kredi kartı veya banka kartı ile verilmemesine dikkat ettiği görülmüştür. Müşteri dükkânın o günkü ilk müşterisi olarak dükkândan alışveriş yapmadan ayrılacaksa biraz bozukluğu masaya bırakarak veya yere atarak "sifhah benden bereket Allah'tan" duasını söylemeyi ihmal etmemektedir. Bu durum şöyle aktarılmıştır;

Bir keresinde müşteri ürünü değiştirmeye getirdi. Adam sifhah yapıp yapmadığımı sordu. Daha yapmadım dedim. O zaman çarşıda oyalanıp geleyim dedi. Değişimi ben sifhah yaptıktan sonra yaptı KK-10 // Eğer alışveriş yapacaksam dükkâna girerim. Yoksa fiyat sormak fikir edinmek gibi sebeplerle girmem. Eğer sabah dükkânın ilk müşterisi bensem alışverişini yapmaya gayret ederim yoksa da yere biraz bozukluk atıp "Sifhah benden bereket Allah'tan" derim ki esnafın o günkü rızıkı kapanmasın KK-9.

Sifhahla ilgili inançlarda müşterinin sifhaha değer vermemesi, ilk alışverişini veresiye gerçekleştirmesi, sifhah duası yapmaması günün bereketinin kaçmasına sebep olmaktadır. Bu durumu KK-14 kodlu esnaf şu hatırasıyla anlatmaktadır; "20 yıl öncesiydi müşteri geldi. Kablo lehim işi var dedi, yaptım. Müşteriden bir sifhah bırakmasını istedim. Sonra bırakırım dedi gitti. Ama bırakmadı. O gün işlerim hiç iyi gitmedi, iş yapamadım. İlk müşteri sifhah atmazsa işlerin iyi gitmeyeceğine inanırım". KK-20 kodlu esnaf ise "Bazen işler ters gider ilk müşterinin pazarlığından kaynaklanan uğursuzluk olduğuna şahit oluyorum" diyerek müşterilerin sifhaha aynı önemle karşılık vermediğinde ve esnafın kazancını gözetmediğinde yaşanan alışverişin günü olumsuz etkileyeceğine duyduğu inancı aktarmıştır

Ritüeller, yapıları dolayısıyla sosyal hayatta birbirine benzeyen ve ortak olan pek çok etkiyi oluşturmaktadır. Bu bakımdan sosyal birlikteliğin önemli unsurlarındandır. Biçim ve

içerik itibarıyla de kolektif bir özellik taşıyan ritüeller, topluluğu bir arada tutmak, dayanışmayı sağlamak ve grubun ortak şuurunu güçlendirmek gibi işlevlere sahiptir (Karaman, 2010: 232). Ritüellerin uygulanmasında toplumda ortak kabuller yaygın olsa da bireysel inançlara yönelik takınılmış tavırlar da görülmektedir ancak birey, ait olduğu toplumun kimliğinden kopuk olmadığı için yine de bu kişisel davranışları ortak bellekten ayrı tutmak mümkün değildir. Siftah, Gaziantep’te neredeyse bütün esnaflar için benzer ve ortak pratiklerle gerçekleşirken bazı esnaflar kendi deneyimlerine dayanarak çeşitli inançlar geliştirmiştir. Örneğin; KK-22 kodlu esnaf, bir çocuktan yaptığı siftahın kendisine her zaman daha fazla uğur getirdiğini belirtmiştir. KK-11 kodlu esnaf, *"Bir müşterim vardı çok bereketliydi, sabah ilk o gelmişti. O günüm çok bereketli geçti daha hiç o kadar iş yapmadım. Ondan sonra hep o müşteri denk gelse diye bekledim"*, KK-21 kodlu esnaf ise *"Bir arkadaşım her sabah siftah atar o gün işlerim iyi gider"* diyerek sadece kendilerine özgü bir inanç geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Esnaflar, bu ifadelerle göre çocuğu, aynı müşteriyi ve arkadaşı siftah parasının gücünü artıran uğurlu kişiler olarak görmektedir. Esnaflar, bu kişilerin “ayağının uğurlu olduğu”na inanmakta, bolluğun ve bereketin sağlanması için onların varlığına ihtiyaç duymaktadır.

Gaziantep esnafı için siftah, kazanç ve bolluğun sağlanmasında büyük öneme sahiptir. Esnaflar, komşu esnafların da kazancını gözetmekte ve onların da siftahı bir an önce yapmalarını önemsemektedir. Esnaf arasında komşuluk ilişkilerinin geliştiği, kazançtan önce yardımlaşmaya değer verildiği görülmektedir. Ahiliğin ahlak kurallarının belirlenmesinde fütüvvetnamelerdeki yiğitlik, cömertlik el açıklığı gibi erdemler etkili olmuştur (Çağatay, 1974: 11). Fütüvvetnamelerdeki ilkelerle birlikte, Osmanlı döneminde esnafın yalnızca kendi kazancını değil aynı zamanda komşu esnafın da kazanç elde etmesini arzuladığı bilinmektedir. Gaziantep’te esnafın kendi siftahını yaptıktan sonra, müşterinin satın almak istediği ürünün komşu esnafta da bulunması durumunda müşteriyi yönlendirdiği görülmüştür. Bu konuda KK-15 kodlu esnaf *"Bir müşteri gelmişti sabah erken saatte ama ben siftah yapmıştım. Yan dükkân siftahını yapmamıştı daha. Müşteriye, yan komşum daha siftah yapmadı oradan alışveriş yapın, dedim"* diyerek komşu çıkarını gözettiğini ifade etmiştir. Bu durum, ahilik kültürüne ait erdemlerin günümüz esnafında siftah olgusu etrafında yaşadığını ispat etmektedir.

Siftah etrafında gelişmiş kabul ve uygulamaların esnaf ve müşteri arasındaki bağı güçlendiren, değer yargılarının canlılığını korumasına katkı sunan işlevlere sahip olduğu görülmektedir. Siftah olgusu, gerçekleştirildiği zamana göre yapılan sınıflandırmada geçiş ritleri ve takvimsel ritler kapsamında değerlendirilebilir. Arnold Van Gennep’in tasnifine göre; bir kaçınmayı içermediği ve bir eylemle gerçekleştirildiği için pozitif rit, etkisi doğrudan görülmediği ve günün devamındaki alışverişlere sirayet eden ilk güç olduğuna inanıldığı için dolaylı rit ve temasa dayalı olduğu için bulaşıcı rit özelliğini göstermektedir.

Sonuç

Sosyolojik olarak değerlendirildiğinde, bir inançtan kaynaklanan ve tekrar eden hareketleri karşılayan ritüel olgusu bilinç ve eylemin ortak etkinliğidir. İnsanların çoğunlukla kök inançlarından kaynaklanan nedenlerle günlük hayatta ve önemli yaşam olaylarındaki geçişlerde ritüeller gerçekleştirerek iyi ve güzel olanı hayata çekme ve kötü olandan kaçınma arzusu taşıdıkları görülmektedir.

Siftah, ticari faaliyetler içerisinde olan mesleklerde herhangi bir sosyo-ekonomik döngüde gerçekleşen ilk alışverişi ve eylemleri kapsayan bir kavramdır. Siftah çevresindeki pratikler halk tarafından benimsenmiş ortak veya bireysel kabullerle gerçekleştirilmektedir. Siftah olgusu, özel bir güce sahip görüldüğü ve davranış kalıplarıyla karşılandığı için ritüel karakteri taşımaktadır. Siftaha yönelik inançların Gaziantep'teki bütün esnaflar tarafından kabul edildiği ve pratikte yaşatıldığı görülmektedir. İlk alışverişin ve bu alışverişten kazanılan paranın kastedildiği siftah, Gaziantep esnafı için; iş yerini ilk kez açarken kazanılan para, sezonluk işler için sezon başında kazanılan para ve her günün ilk alıverişinde kazanılan para olmak üzere üç biçimde meydana gelmektedir. Her üç biçimde de siftah parası bereket, korunma ve uğur sağlayacağı umudu ile kıymet görmekte ve özel bir davranışı ortaya çıkarmaktadır. Mistik bir gücü olduğuna inanılan siftah parası esnaf için itibarı hak eden fetiş nesnesidir. Esnaf, iş yaşamında kazandığı ilk parayı ömür boyu saklama gayreti içine girmekte, bu parayı tezgâh altında veya bir çerçeve içinde görünür şekilde muhafaza etmektedir. Bu paranın en zor zamanda bile harcanması, borca verilmesi veya bozdurulması sakıncalı görülmektedir. Paranın tedavülden kalkması, maddi değerini kaybetmesi veya maddi olarak çok değerli olması önemli değildir. Siftah parasının öpüp başa konulması veya başın üzerinde üç kez döndürülmesi de esnaf arasında görülen bir uygulamadır.

Gaziantep'te esnaflar, her günün ilk alışverişinin günün akıbetini belirleyeceğini düşünmekte ve gerekeni yapmaktadır. Siftah parasının gün boyunca harcanmaması, borca verilmemesi, dükkânın bir köşesine atılarak veya kasanın arka tarafında el değmeyen bir yere koyularak muhafaza edilmesi ile günün bol kazançlı geçmesi amaçlanmaktadır. Siftahın getireceği olumlu etkiden daha uzun süre faydalanabilmek için iş yeri erken saatte açılır. Esnaf, siftahı erken saatte yapmanın yanı sıra gün içinde dükkâna giren ilk müşterinin alışverişi gerçekleştirmesini umar. İlk müşterinin alışveriş yapması için malı kârsız satmak hatta zararına satmak bile göze alınır. İlk müşterinin dükkândan alışveriş yapmadan ayrılması uğursuzluk olarak görülmektedir. İlk müşterinin para bozdurması, borç istemesi, borç ile alışveriş yapması, alışveriş yapmadan dükkândan ayrılması o günün kazancının az olacağına işaret olarak görülmektedir.

Esnafın siftaha verdiği önem, halk tarafından da bilinmektedir. Bu sebeple müşteriler, girdikleri dükkânın ilk müşterisiyse alışveriş yapmaya dikkat ederler. Alışverişin sonunda paranın kredi kartı veya banka kartı ile verilmemesine özen gösterilmektedir. Esnaf, ödemeyi bu şekilde yapmak isteyen müşteriye çeşitli bahaneler sunarak bunu engellemeye çalışmaktadır. Paranın doğrudan elden alınması da çoğu esnafın ve müşterinin kaçındığı bir

durumdur. Bunun için para müşteri tarafından masaya konularak veya yere atılarak esnafa ödenir. Bu sayede yerin bereketinin kazanca yansması umulmaktadır. Dükkâna ilk kez giren müşteri tüm gayretlere rağmen hizmet veya ürün almamış olsa dahi düşük değerdeki madeni parayı dükkâna bırakarak siftah ritüelini gerçekleştirir. Bu para verilirken de yine elden verilmemekte, siftah parası "siftah benden bereket Allah'tan" duası ile kutsanmaktadır. Sonuç olarak esnaf ve müşteriler arasında kabul gören siftah olgusu, esnaf için üç farklı zaman döngüsünde gerçekleşen bir gelenek olarak devamlılığını sürdürmektedir. Bu gelenek, hem ortak şekilde geliştirilen hem de bireysel olarak benimsenen uygulamalarla canlılığını korumaktadır.

Kaynakça

- AÇA, Mustafa (2015). "Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış", *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S. 1, s. 111-137.
- ADAM, Baki (2020). "Dua, Rukye, Havas İlmi, Tılsım ve Büyü", *Halk İnanışları*. (ed. Dursun Arık, Ahmet Hikmet Eroğlu). Ankara: Grafiker Yayınları.
- AKALIN, Şükrü (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- AND, Metin (2012). *Oyun ve Bügü-Türk Kültüründe Oyun Kavramı*. İstanbul: YKY.
- ÇAĞATAY, Neşet (1974). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- DANT, Tim (2019). "Fetişizm ve Nesnelerin Toplumsal Değeri", (çev. Türker Körük). *Doğu Batı Düşüncesi Dergisi*, S.2, s. 181-199.
- DUNDES, Alan (1998). "Halk Kimdir" (çev. Metin Ekici). *Milli Folklor*, S. 37, s. 139-153.
- GENNEP, Arnold van (2022). *Geçiş Ritleri-Tabular, Batıl İnançlar, Büyüler, Ayinler ve Törenler*. (çev. Oylum Bülbül Beşler). İstanbul: Nora Kitap.
- GÜNGÖR, Ali İsra (2020). "Kurbanla İlgili İnanış ve Uygulamalar", *Halk İnanışları*. (ed. Dursun Arık, Ahmet Hikmet Eroğlu). Ankara: Grafiker Yayınları.
- HONKO, Lauri (2006). "Ritüellerin Oluşum Süreçleri" (çev. Ruhi Ersoy). *Milli Folklor*, S. 69, s. 129-140.
- KAFESOĞLU, İbrahim (2002). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- KALAFAT, Yaşar (1995). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KARAMAN, Kasım (2010). "Ritüellerin Toplumsal Etkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 21, s. 227-236.
- MARSHALL, Gordon (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. (çev. Osman Akınhay, & Derya Kömürücü) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- OĞUZ, Öcal (2010). "Araştırmaların Tarihi", *Türk Halk Edebiyatı*. (ed. Öcal Oğuz). İstanbul: Grafiker Yayınları.
- OLGUN, Hakan (2016). "İbadet, Ritüel ve Kurban". *Milel ve Nihal*, C. 13, S. 2, s. 82-99.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (2014). *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*. Ankara: BilgeSu.
- SEGAL, Robert A (2012). "Dinsel Mit-Ritüel Kuram" (çev. Naim Atabağsoy). *Milli Folklor*, S. 94, s. 173-187.
- YEŞİL, Yılmaz (2012). "Türk Dünyasında geçiş dönemi ritüelleri ve bu ritüellerde icra edilen türler". Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- URL-1: www.languages.oup.com. (E.T.:01 02, 2023) Oxford Languages and Google: <https://languages.oup.com/google-dictionary-tr/>

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Muzaffer Gözübüyük, Erkek, 1963, Pastane işletiyor, Gaziantep, İlkokul, 05.2016.
- KK-2: Yalçın Gül, Erkek, 1989, Gaziantep, Pencere satışı yapıyor, Ortaokul, 06.2016.
- KK-3: Sadık İnce, Erkek, 1983, Gaziantep, Restoran işletiyor, Ortaokul, 06.2016.
- KK-4: Cuma Başaran, Erkek, 1970, Gaziantep, Fıstıkçı, Lise, 10.2016.
- KK-5: Hakkı Solak, Erkek, 1982, Gaziantep, Gıda sektöründe çalışıyor, Lise, 07.2016.

- KK-6: Osman Özdemir, Erkek, 1986, Gaziantep, Fırıncı, İlkokul, 07.2016.
KK-7: Mehmet Özdemir, Erkek, 1984, Gaziantep, Oto tamircisi, İlkokul, 07.2016.
KK-8: Vahdet Vural, Erkek, 1978, Gaziantep, Ayakkabıcı, Ortaokul, 08.2016.
KK-9: Ayten Deniz, Kadın, 1971, Gaziantep, Restoran işletiyor, Lise, 07.2016.
KK-10: Sinan Savaş, Erkek, 1970, Gaziantep, Tuhafiyeci, Lise, 10.2016.
KK-11: Murat Yeldan, Erkek, 45, Gaziantep, Fotoğrafçı, Lise, 08.2016.
KK-12: Tahir Küçük, Erkek, 1973, Gaziantep, Ayakkabıcı, Lise, 07.2016.
KK-13: Ali Bahçeci, Erkek, 1970, Gaziantep, Bakkal, Ortaokul, 06.2016.
KK-14: Mehmet Atik, Erkek, 1968, Gaziantep, Oto tamirci, İlkokul, 06.2016.
KK-15: Sait Akdağ, Erkek, 1978, Gaziantep, Marangoz, Lise, 08.2016.
KK-16: Kenan Özdal, Erkek, 1960, Gaziantep, Bakırcı, İlkokul, 08.2016.
KK-17: Cebail Yalın, Erkek, 1992, Gaziantep, Kasap, Ortaokul, 07.2016.
KK-18: Selahattin Niziplioğulları, Erkek, 1960, Gaziantep, Yemenici, İlkokul, 08.2016.
KK-19: Coşkun Özkan, Erkek, 1986, Gaziantep, Bakkal, İlkokul, 07.2016.
KK-20: Mehmet Kurt, Erkek, 60, Gaziantep, Bakırcı, Ortaokul, 07.2016.
KK-21: Servet Kayadelen, Erkek, 1966, Gaziantep, Sahaf, Lise, 07.2016.
KK-22: Ümmet Özkılınç, Kadın, 1972, Gaziantep, Kuaför, Ortaokul, 07.2016.

<i>Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:</i>
Etik Kurul Belgesi: Görüşmeler 2020 öncesinde yapıldığı için etik kurul belgesi gerekmemektedir.
Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.
Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvuru herhangi bir kişi bulunmamaktadır.
Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.
Yazarın Notu: Bu çalışma Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan <i>Günümüz Gaziantep Esnafının Meslek Folkloru</i> adlı doktora tezinden üretilmiştir.
Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.
<i>The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:</i>
Ethics Committee Approval: Since the interviews were conducted before 2020, an ethics committee document is not required.
Funding: No support was received from any institution or organization for this study.
Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.
Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.
Author’s Note: This study was produced from the doctoral thesis titled Occupational folklore of Gaziantep artisans in present-day completed at Adıyaman University, Institute of Social Sciences.
Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.